

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 8
2023

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 8

Рівне, 2023

розв'язання;

- з поступовим ускладненням завдань і дій, що забезпечує розвивальний ефект.

- Завдяки таким своїм властивостям дидактична гра стає предметом захоплення і засобом задоволення ігрових та пізнавальних потреб дошкільнят. Як слушно зазначають Н. Роман та Н. Русин: «Гра ... ставить дитину в умови пошуку, пробуджує інтерес до перемоги, звідси вони прагнуть бути щасливими, зібраними, кмітливими, винахідливими, чітко виконувати завдання, дотримуючись правил гри. ... дидактичні ігри розвивають у дошкільників інтерес до вирішення розумових завдань: успішний результат розумового зусилля, подолання труднощів приносять їм задоволення. Зацікавлення грою підвищує здібність до довільної уваги, загострює спостережливість, допомагає швидкому і міцному запам'ятовуванню» [8, с. 104].

Висновки. Отже, беручи участь у дидактичних іграх, діти отримують можливість вдосконалити свої розумові здібності, добровільно і з великим бажанням докладаючи розумові зусилля для розв'язання цікавих завдань та розвиваючи здатності до спостереження, збереження уваги, запам'ятовування, виявлення ознак предметів і явищ та продукування суджень, фантазування, висловлювання своїх думок тощо під час виконання привабливих ігрових дій.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики. *Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених* : матер. Міжнар. наук. конф, Київ, 12 травня 2014 р. С. 13–20.
2. Доротюк В. І. Діагностика індивідуальних відмінностей учнів загальноосвітньої школи при комплектуванні профільних класів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2001. 17 с.
3. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2006. 22 с.
4. Кульчицька О. І. Пізнаємо здібності. *Крок за кроком* : посіб. / Л. В. Артемова, І. В. Голота, О. І. Кульчицька, І. В. Сухорукова. Київ : Кобза, 2003. С. 48–50.
5. Ляховець О. О. Значення дидактичної гри для всебічного розвитку дитини дошкільного віку. *Вісник Черкаського ун-ту. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. № 8. С. 106–110.
6. Любченко І. Педагогічні засади розвитку логічного мислення старших дошкільників : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / гол. ред. : Мартинюк М. Т. Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. Ч. І. С. 166–171.
7. Рибалка В. В. Генетичний аспект особистості: від задатків до здібностей. *Психологія* : підр. / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. С. 114 – 116.
8. Роман Н., Русин Н. Педагогічні умови використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі з дошкільниками. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2014. № 17 (12). С. 101–107.

УДК 373.2.015.311[373.2.091.33:796]

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

*Волощук Вікторія, здобувач ОС «магістр»,
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 2 курс, РДГУ
Науковий керівник: Дзеджера К. В., канд.пед. наук, доцент*

Постановка проблеми. Формування розумових здібностей особистості належить до числа пріоритетних завдань сучасної дошкільної освіти. Від результативності його розв'язання

залежать майбутні успіхи дитини під час навчання у початковій школі: легкість і якість засвоєння знань, здатність до осмислення навчального матеріалу та висловлювання думок, уміння планувати свою роботу та самостійно виконувати навчальні завдання тощо.

Вирішення зазначеної проблеми вимагає пошуку оптимальних засобів формування розумових здібностей дошкільників. З огляду на провідний характер ігрової діяльності такі пошуки нерідко зосереджуються на розвивальному потенціалі дитячих ігор, зокрема дидактичних ігор, спрямованих на зміцнення потреби дитини в отриманні знань, утвердження активного інтересу до пізнання нового та вирішення конкретних пізнавальних задач.

Як стверджують сучасні дослідники (А. Вербицький, А. Литвин, О. Мацейко, Є. Хриков), реалізація кожного дослідницького завдання в освітній сфері вимагає забезпечення належних педагогічних умов, які закономірно впливають на хід та результати процесів навчання і виховання.

Мета дослідження полягає у визначенні педагогічних умов, які сприяли б формуванню розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичних ігор.

Виклад основного матеріалу дослідження. За словами А. Литвина та О. Мацейко, «гіпотеза дослідження припускає, що запропоновані в роботі науково-педагогічні інновації (системи, моделі, технології тощо) можуть успішно здійснюватися та розвиватися лише за дотримання певних умов. Тому виявлення, обґрунтування, реалізацію та перевірку відповідних умов дослідники справедливо вважають першочерговим завданням». З погляду цих авторів, педагогічні умови – це такі спеціально створені в освітньому процесі умови, які сприяють підвищенню його ефективності [4, с. 44], це «комплекс спеціально спроектованих генеральних чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу й особистісні параметри всіх його учасників» [4, с. 56].

Аналіз праць (Н. Гурдіш, І. Смолюк, О. Філюк, Н. Химич), присвячених проблемі забезпечення педагогічних умов розумового розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичної гри, дає змогу з'ясувати, що розв'язання цієї проблеми характеризується неоднозначністю пропозицій з приводу їх характеру і змісту. Так, О. Філюк, Н. Химич вважають, що ефективності формування розумових здібностей з допомогою дидактичної гри сприяють такі умови, як: «1) забезпечення оптимального використання видового різноманіття дидактичних ігор в навчально-виховній роботі з дітьми; 2) органічне включення дидактичних ігор в загальну систему освітньо-виховної роботи ДНЗ; 3) забезпечення індивідуально-диференційованого підходу до старших дошкільників під час організації навчально-ігрової діяльності; 4) організація розумового виховання дітей старшого дошкільного віку на засадах інтеграції з родинним вихованням» [8, с. 111].

З погляду І. Смолюк, ефективне розв'язання досліджуваної проблеми є можливим за умов використання цікавих для дітей дидактичних ігор та активізації вихованців у грі. З цього приводу авторка пропонує, по-перше, зробити такі ігри цікавими та відмінними від занять, використовуючи правила, що спонукають до розумового напруження, та ігрові прийоми (жерібкування, лічилки, розігрування фантів); по-друге, залучати до гри всіх дітей: «Правила гри не повинні будуватися так, щоб грали двоє, а інші чекали своєї черги. Активні мають бути усі: одні загадують, інші відгадують; одні називають предмети, інші їх лічать; одні видумують оповідання-небилиці, інші слухають їх і за тим викривають та ін.» [7, с. 76-77].

Н. Гурдіш у своїй кваліфікаційній роботі пропонує три групи педагогічних умов. До першої групи вона відносить умови технологічного забезпечення гри: забезпечення гуманістичного характеру взаємодії дітей під час гри, врахування особливостей дітей, дотримання часових обмежень в іграх з електронними додатками. Другу групу утворюють умови, які стосуються професіоналізму вихователя, його готовності до організації дидактичної гри: обізнаності з навчальним матеріалом, уміння пояснювати, здатності щодо орієнтації в ігровому процесі. Третя група умов стосується забезпечення комфортного предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти [1, с. 41-42].

Узагальнення висвітлених пропозицій дає змогу виокремити такі оптимальні, на наш погляд, педагогічні умови формування розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку, як

- використання різноманітних дидактичних ігор, які різняться за цілями, змістом, характером;
- застосування дидактичних ігор у різних видах діяльності вихованців;
- забезпечення індивідуального підходу до вихованців під час організації дидактичних ігор;
- здійснення педагогічного керівництва дидактичною грою.

Доцільність першої умови пояснюється наявністю багатьох видів дидактичних ігор, кожний з яких характеризується особливостями проведення та забезпечує різноманітні результати розумового розвитку дитини.

Урізноманітнення дидактичних ігор може сприяти як посиленню інтересу дітей до участі в них, так і досягненню різнопланових результатів у розвитку розумових здібностей: уваги, пам'яті, уяви, мислення, мовлення.

Друга педагогічна умова є актуальною у зв'язку зі значенням діяльності для розвитку особистості та формування її розумових здібностей. Зважаючи на те, що у старшому дошкільному віці дітям доступний досить широкий спектр діяльностей (ігрова та продуктивна (навчальна, комунікативна, трудова, образотворча) [5], дидактична гра як засіб формування розумових здібностей може бути використана в кожній з них.

Дотримання третьої педагогічної умови є актуальним у контексті забезпечення індивідуального підходу та реалізації особистісно-орієнтованої моделі освіти. Адже кожна дитина вирізняється певним рівнем розумового розвитку та особливостями у сформованості розумових здібностей. Тому врахування індивідуальних особливостей дає змогу створити сприятливу атмосферу для її розвитку.

Водночас підкреслимо, що ігрова діяльність дошкільників потребує педагогічного керівництва (прямого чи непрямого). Адже саме педагог є конструктором і організатором усіх аспектів освітнього процесу, зокрема дидактичної гри. Саме завдяки педагогічному керівництву ігрова діяльність набуває значення педагогічного методу і забезпечує найвищий педагогічний ефект [2].

На думку М. Лелик та Г. Реґо, таке керівництво є обов'язковим та «потребує великої педагогічної майстерності і такту, бо розв'язуючи у грі педагогічне завдання, вихователь має зберегти особливості гри як діяльності цікавої і захоплюючої» [3].

Його зміст становлять підготовка гри (вибір теми, методів, матеріалу, проведення необхідних спостережень, опанування потрібними знаннями тощо), її проведення (ознайомлення зі змістом гри, з її правилами, завданнями, допомога, безпосередня участь у грі (за необхідності)), аналіз ходу та результатів гри [6].

Висновки. На наш погляд, використання дидактичних ігор у діяльності дітей старшого дошкільного віку в запропонованих умовах може сприяти ефективному формуванню їхніх розумових здібностей. Різноманітність цих ігор дасть змогу розв'язувати різнопланові завдання з удосконалення різних груп здібностей вихованців; упровадження цього різновиду ігор у діяльність дошкільників сприятиме підвищенню результативності процесу формування потрібних якостей; дотримання принципів індивідуального підходу забезпечить врахування особливостей кожної дитини та побудову індивідуальної траєкторії її розумового розвитку; педагогічне керівництво дидактичними іграми допоможе їх оптимальній організації та досягненню розвивальних завдань.

Список використаних джерел

1. Гурдіш Н. В. Формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичних ігор. Створення збірки дидактичних ігор : кваліфікаційна робота. Кривий Ріг, 2021. 100 с.
2. Кудикіна Н. В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 41 с.
3. Лелик М. В., Рего Г. І. Дидактична гра як засіб навчання і виховання дітей дошкільного віку. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мукачєво, 24-25 жовтня 2019 р. / ред. кол. : Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. С. 272–274.
4. Литвин А., Мацейко О. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. № 4. С. 43–63.
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академ-видав, 2008. 432 с.
6. Педагогічне керівництво дидактичними іграми URL: <https://naurok.com.ua/vidi-didaktichnih-igor-i-h-pedagogichne-kerivnictvo-99079.html> (дата звернення: 11.09.2023).
7. Смолюк І. О. Розвиток розумової активності дітей старшого дошкільного віку у дидактичні гри. European and global vectors for education development in Ukraine : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 500 p. P. 61–93. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/248/6970/14512-1?inline=1> (дата звернення 15.09.2023).
8. Химич Н., Філюк О. Підвищення ефективності розумового виховання старших дошкільників шляхом використання дидактичних ігор у освітньо-виховному процесі ДНЗ. Humanitarium. 2018. Т. 40. Вип. 2. С. 107–113.

УДК 372.016

ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Гарбарчук Діана, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Дзеджєра К. В., канд. пед. наук, доцент

Постановка проблеми. Перехід від дошкільного до молодшого шкільного віку є важливим етапом розвитку особистості дитини. У цей період вона потрапляє у принципово нову соціальну ситуацію, яка вимагає зміни усталеного способу життя і діяльності: відвідування школи, знайомства з учителем та новим колективом, систематичного навчання, дотримання дисциплінарних вимог. Адаптація до шкільних умов та подальші успіхи у навчання залежать значною мірою від підготовки дошкільнят, результатом якої є набуття ними системи необхідних якостей, які зумовлюють їх готовність учитись.

Мета дослідження – висвітлити сутність підготовки та зміст готовності дитини до навчання у школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема підготовки дітей до школи є предметом уваги багатьох дослідників (А. Богуш, Н. Біб'юк, М. Вашуленка, Н. Гавриш, Л. Добринюк, І. Істинюк, О. Кононко, С. Ладивір, С. Лавренєва, Л. Пирожєнко, З. Плохій, К. Прищепа, Г. Суворова, А. Середницька, Л. Стасюк, Т. Філімонова та ін.).

Одним із перших педагогів, який обґрунтував її важливість, був Я. А. Коменський. У своїй праці «Материнська школа» він описав програму підготовки дітей до шкільного навчання. Пізніше на цю проблему звертали увагу дослідники і педагоги-практики, які дотримувались думки про необхідність виховання дитини з ранніх періодів її життя: Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Г. Фребель, М. Монтессорі, К. Ушинський, Т. Лубенець, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.

ЗМІСТ

Частина 1.

ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ

Андрюшина Світлана Взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'я як необхідна умова гендерного виховання дітей дошкільного віку	3
Волощук Вікторія Дидактична гра як засіб формування розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку	5
Волощук Вікторія Педагогічні умови формування розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами дидактичної гри	7
Гарбарчук Діана Підготовка дитини до навчання у школі як предмет наукового дослідження	10
Гвалдене Лариса Соціально-психологічний клімат у трудовому колективі.....	13
Горшковська Лілія Психологічні аспекти діяльності рекрутера ІТ сфери.....	15
Гузик Оксана, Широких Анастасія Організації корекційної роботи з дітьми із затримкою мовленнєвого розвитку	18
Дацюк Юлія Я-концепція підлітків патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку як актуальне завдання дошкільної освіти.....	21
Давидчук Олена Психологічні особливості врегулювання професійних конфліктів у діяльності психолога закладу дошкільної освіти.....	23
Дацюк Юлія Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку як актуальне завдання дошкільного віку	26
Дем'янюк Вікторія Організаційно-методичні засади психодіагностики особливостей формування емпатії у дітей молодшого шкільного віку	28
Дружиніна Інна Анатоліївна, Парчук Т. Сімейні цінності : сучасний погляд.....	31
Зіборов Людмила Корекція тривожності методами когнітивно-поведінкової терапії у родинах військовослужбовців	33
Ковалик Олександра Шляхи інтенсифікації англomовного освітнього простору в українській школі як вияв євроінтеграційних процесів.....	35
Копилова Олена Психологічний супровід відхилень нервово-психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку	38
Климчук Ілона Діагностичний аспект вивчення особливостей емоційної студентів у період кризи	39

Краля Катерина Вимірювання самоефективності дорослих українців	42
Лицюк Анастасія Особливості формування самооцінки в підлітковому віці	45
Малець Катерина, Широких Анастасія Застосування ігрових методів корекції мовлення дітей із фонетико-фенематичним недорозвинення мови.....	48
Машук Ольга, Широких Анастасія Економічні, екологічні та педагогічні аспекти національної самосвідомості та її формування	52
Мовчко Олег Неконструктивні аспекти копінг-стратегій у студентів в сучасних реаліях.....	54
Наумович Світлана Особливості само сприйняття жінок молодого віку у контексті використання соціальних мереж	57
Павловська Катерина Особливості комунікативного розвитку дітей старшого дошкільного віку	59
Подляшук Олеся Діагностичні засади вивчення психологічних особливостей емоційного вигорання педагогів	62
Попко Олександр Чинники емоційного вигорання у працівників органів внутрішніх справ.....	64
Савчук Валерія Поняття «Психологічне здоров'я особистості»у сучасному науковому осмисленні	66
Сербін О.В., Парашак С. Осмислення молоддю сучасності з позиції вічних цінностей у творі власного авторства «З партитури майдану».....	68
Степанський Ян, Безлюдна Валентина Молодіжні наративи у сфері інтимних стосунків	71
Тадєєв Гордій Психологічні особливості комунікативної культури фахівців торговельної сфери.....	73
Федяк Ольга Опанасюк Ірина Вплив стилю сімейного виховання на розвиток самооцінки підлітка	76
Шоцька Марина Арттерапія як метод гармонізації емоційного стану особистості	77

Частина 2.

ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)

Бондарчук Анна Фея та ворогуючі королівства	81
Демчинська Василина Казка про інструменти душі	82
Дець Юлія Як лисичка Лідочка перемогла свій страх	83

Лавор Софія Казка про Сонячний Промінчик. Відкрий своє сяйво	84
Манзирєва Яна Історія двох сестер. Казка про Асертивність і Конформізм.....	85
Мельник Анастасія Віра в перемогу	86
Несенчук Аліни Безпека у серцях.....	87
Сірман Вікторія Казка про маленького хлопчика у великому світі	88
Тітарчук Вікторія Захоплюючий шлях до Дружби: Психокорекційна казка про подолання самотності	89